

Συναγερμός στην Ευρώπη για την τουρκική κατάρρευση

25/Αυγ/2018 09:41

Του **Κώστα Ράπτη**

Φαινομενικά, μεταξύ όλων των εμπλεκομένων, επικρατεί ψυχραιμία. Ίσως και γιατί και η ίδια η Τουρκία πέρασε μια μικρή περίοδο ραστώνης, λόγω της τετραήμερης αργίας για τη μουσουλμανική Εορτή της Θυσίας, η οποία και περιόρισε την κίνηση των αγορών.

Στηνπραγματικότητα, είναι πολλές οι πρωτεύουσες όπου περισσεύει η ανησυχία και εκπονούνται σενάρια έκτακτης ανάγκης. Ο λόγος απλός: τα θεμελιώδη της τουρκικής οικονομίας εγγυώνται ότι η κρίση που εκδηλώθηκε με τη ραγδαία κατάρρευση της λίρας θα συνεχιστεί - και μάλιστα με υψηλή πιθανότητα μετάδοσης. Δεν είναι, άλλωστε, τυχαίο ότι η κρίση της Τουρκίας έρχεται στο φόντο μιας συνολικής αναταραχής στις αναδυόμενες οικονομίες, λόγω της περιστολής της αμερικανικής νομισματικής πολιτικής.

Ωστόσο, ο άμεσα ενδιαφερόμενος Ταγίπ Ερντογάν δείχνει περισσότερο απορροφημένος με τη διαφύλαξη του προσωπικού του γοήτρου παρά με την ανάληψη άμεσων πρωτοβουλιών για το σταμάτημα της "αιμορραγίας" του εθνικού νομίσματος και της εκτίναξης του πληθωρισμού - ενώ και η κυβέρνηση του Ντόναλντ Τραμπ στις ΗΠΑ δεν δείχνει διατεθειμένη να ελαφρύνει την πολιτική πίεση που ασκεί, με αφορμή την κράτηση του Αμερικανού πάστορα Άντριου Μπράνσον, στην Άγκυρα, δίνοντας έτσι και το σύνθημα να συνεχιστεί η επίθεση των αγορών.

ΟΤούρκος πρόεδρος και οι συν αυτώ αναλύονται σε μύδρους κατά της αμερικανικής αλαζονείας, τονίζοντας με νόημα ότι η χώρα έχει "εναλλακτικές" (οικονομικές αλλά και γεωπολιτικές) επιλογές. Όμως, είναι τρίτα μέρη αυτά που πασχίζουν να μετατρέψουν εν μέρει αυτές τις επιλογές από κούφια ρητορεία σε πραγματικότητα - με διακριτικές, προς το παρόν, διαβουλεύσεις για το περίγραμμα μιας λύσης στο τουρκικό θρίλερ.

Οιευρωπαϊκές δυνάμεις αντιλαμβάνονται το ρίσκο - που άλλωστε δεν αφορά μόνο την ευστάθεια ενός μεγάλου εμπορικού και επενδυτικού εταίρου, αλλά και τη γεωπολιτική πρόκληση που συνιστά για τις ίδιες η ρευστοποίηση των διατλαντικών σταθερών επί Τραμπ. Είναι, άλλωστε, σε πλήρη εξέλιξη, παρά την "εκεχειρία" που διαπραγματεύτηκε ο Ζαν-Κλοντ Γιούνκερ, ο "πόλεμος των δασμών" - και ακόμα περισσότερο η ταπεινωτική φυγή ευρωπαϊκών επιχειρήσεων από το Ιράν, που βρίσκεται και πάλι στο στόχαστρο αμερικανικών κυρώσεων. Η κρίση της Τουρκίας συνδέεται άρρηκτα με αυτές τις εξελίξεις - και θέτει το ερώτημα αν η Ε.Ε. είναι σε θέση, με τις κατάλληλες

συμμαχίες, να υπερασπιστεί τα συμφέροντά της.

Νέες βολές

Η κρίση στις σχέσεις της Τουρκίας με τις ΗΠΑ θα μπορούσε να επιλυθεί **"διαμιás"** αν η Άγκυρα διόρθωνε το "μέγα λάθος" της να μην απελευθερώνει τον κρατούμενο στη Σμύρνη Αμερικανό ευαγγελικό πάστορα Άντριου Μπράνσον και έπραττε το σωστό, "όπως αντιστοιχεί σε σύμμαχο του NATO", επιμένει την ίδια ώρα μα τονίζει σε συνέντευξή του στο Reuters ο σύμβουλος εθνικής ασφαλείας του Λευκού Οίκου Τζον Μπόλτον, προσθέτοντας ότι **δεν είναι της παρούσης** η συζήτηση για το μέλλον της Τουρκίας εντός της Ατλαντικής Συμμαχίας και χαρακτηρίζοντας **"άκρως ανεπαρκή"**, με βάση τις ανάγκες της τουρκικής οικονομίας, την ένεση των 15 δισ. δολαρίων που υποσχέθηκε κατά την πρόσφατη αιφνιδιαστική συνάντησή του με τον Ταγίπ Ερντογάν ο εμίρης του Κατάρ.

Από την πλευρά του, σε συνέντευξή του στο Reuters ο Αμερικανός πρόεδρος, Ντόναλντ Τραμπ, διαμήνυσε ότι δεν πρόκειται να υπάρξει **"καμία παραχώρηση"** προς την Τουρκία, η οποία δεν αποδείχθηκε "καλός φίλος".

Όπως μάλιστα αποκάλυψε, ο ίδιος **είχε συμφωνήσει** με τον Ερντογάν (προφανώς κατά τη συνάντησή τους στο περιθώριο της Συνόδου του NATO) να μεσολαβήσει για την απελευθέρωση από το Ισραήλ μιας υπηκόου της Τουρκίας η οποία είχε συλληφθεί για τη μεταφορά χρηματικού ποσού προς την οργάνωση Χαμάς. Ενώ όμως το αμερικανικό σκέλος του "ντιλ" υλοποιήθηκε, το αντάλλαγμα, που θα ήταν η απελευθέρωση του Μπράνσον, δεν ήρθε ποτέ.

Η τύχη της Halkbank

Πληροφορίες του Bloomberg αναφέρουν ότι, κατά την πρόσφατη επίσκεψη τουρκικού κυβερνητικού κλιμακίου στην Ουάσινγκτον, οι απεσταλμένοι του Ερντογάν δοκίμασαν **να ανεβάσουν το τίμημα** της απελευθέρωσης του Μπράνσον, διαπραγματευόμενοι μια καλύτερη τύχη για την κρατική τράπεζα Halkbank, που απειλείται με **βαρύτατο** αμερικανικό πρόστιμο για παραβίαση παλαιότερων κυρώσεων κατά του Ιράν, καθώς και του υποδιοικητή της, ο οποίος εκτίει στις ΗΠΑ ποινή φυλάκισης 32 μηνών.

Μόνη **άνευ όρων** απελευθέρωση του Μπράνσον, η οποία πολιτικά θα αποτελούσε προσωπική ταπείνωση για τον Ερντογάν, θα μπορούσε πλέον, διαμηνύει η Ουάσινγκτον, να επιτρέψει τον διάλογο επί οποιουδήποτε άλλου θέματος. Χωρίς μεγάλο κόπο από αμερικανικής πλευράς, ο Τούρκος πρόεδρος έχει βρεθεί **αυτοπαγιδευμένος** στην "αγέρωχη" στάση του.

"Θεραπεία ευθυγράμμισης"

Η οχύρωση των ΗΠΑ πίσω από το φαινομενικώς έλασσον (αλλά κρίσιμο για την ευαγγελική ψήφο στις ενδιάμεσες εκλογές του Νοεμβρίου) ζήτημα του πάστορα Μπράνσον, το οποίο άλλωστε προέκυψε προ διετίας, δεν μπορεί να συσκοτίσει **την εμπέλεια** των αμερικανικών επιδιώξεων: η Τουρκία του Ερντογάν διεκδίκησε έναν ρόλο **"γεωπολιτικού μπαλαντέρ"**, ο οποίος δεν αρμόζει

σε χώρα-μέλος του NATO και καθιστά αναγκαία, κατά την αμερικανική οπτική, μια οδυνηρή "θεραπεία ευθυγράμμισης", με την αξιοποίηση του **κυριότερου** εναπομείναντος όπλου στη φαρέτρα της Ουάσινγκτον, ήτοι του "υπέρογκου προνομίου" του δολαρίου.

Εξούκαι, σύμφωνα με πληροφορίες, οι απαιτήσεις που ανεπισημώς θέτουν οι Αμερικανοί στους Τούρκους συνομιλητές τους αφορούν μίαν ατζέντα πολύ ευρύτερη της υπόθεσης Μπράνσον: ακύρωση της παραγγελίας των ρωσικών συστοιχιών **S-400**, χαλάρωση της πολιτικής και ενεργειακής συνεργασίας με τη Μόσχα, πιστή τήρηση των **νέων κυρώσεων** εναντίον του Ιράν, συμφιλίωση με το Ισραήλ και την Αίγυπτο, εγκατάλειψη κάθε ιδέας για παρενόχληση των γεωτρήσεων στην **ΑΟΖ Κύπρου**, άνοιγμα του τουρκικού μεταλλευτικού κλάδου σε αμερικανικά συμφέροντα.

Η στρατιωτική διάσταση

Το **ρίσκο** της μετατροπής της Μαύρης Θάλασσας σε ρωσοτουρκικό condominium, με αντίστοιχη προβολή ισχύος και προς την Ανατολική Μεσόγειο, εξηγεί την αμερικανική επίδειξη πυγμής, την ίδια ώρα που σε προπαγανδιστικό επίπεδο φυσιογνωμίες όπως ο διεθνώς γνωστός Γάλλος συγγραφέας Μπερνάρ Ανρί Λεβί εξαπολύουν **καμπάνια** για την αποβολή της Τουρκίας από το NATO επί τη βάση της "ασυμβατότητας αξιών".

Αντίστοιχα, πληροφορίες φέρουν την πολιτικοστρατιωτική ηγεσία της Τουρκίας να προσανατολίζεται, εν όψει της προσεχούς συνεδρίασης του Συμβουλίου Εθνικής Ασφάλειας, σε κινήσεις **περιορισμού της στρατιωτικής συνεργασίας** με τις ΗΠΑ – αν και παραδόξως αμφότερες οι πλευρές δηλώνουν ότι συνεχίζεται απρόσκοπτα ο διάλογός τους για το μέλλον της βόρειας Συρίας, όπου πάντως οι αποστολές αμερικανικού οπλισμού προς τους Κούρδους μαχητές έχουν υπόπτως **κλιμακωθεί**.

Ζητούμενο ένα "ντόμινο";

Δενλείπουν, πάντως, και οι εκτιμήσεις ότι το παιχνίδι της κυβέρνησης Τραμπ είναι **ακόμα μεγαλύτερο** και διαπλέκεται με το σκηνικό του εξελισσόμενου διεθνούς οικονομικού πολέμου, αξιοποιώντας τη θέση της Τουρκίας στην **"πρώτη γραμμή"** των ευάλωτων αναδυόμενων οικονομιών, ώστε να πυροδοτηθεί αλυσιδωτή κρίση στις αγορές, η οποία θα πλήξει τους ανταγωνιστές των ΗΠΑ. Ήδη η τουρκική αναταραχή μεταφράζεται σε έντονη πίεση προς το **βραζιλιάνικο νόμισμα** και προφανώς έπεται συνέχεια.

Η Νάλες έβγαλε τον "λαγό" - Όμως το ΔΝΤ δεν παρακάμπτεται

Είναίσε αυτό το τοπίο που ο Ερντογάν ανακαλύπτει νέους ή ξεχασμένους φίλους, καθώς από την πλευρά της Ε.Ε. γίνεται σαφής (λ.χ., με δηλώσεις της Άνγκελα Μέρκελ και του Εμανουέλ Μακρόν και τηλεφωνικές επικοινωνίες τους με τον Ερντογάν) η πρόθεση **να αποτραπεί** μια τουρκική κατάρρευση, η οποία θα έπληττε και την ευρωπαϊκή οικονομία, αν μη τι άλλο λόγω της υψηλής έκθεσης ισπανικών, γαλλικών και ιταλικών τραπεζών στο τουρκικό χρέος, αλλά και των φόβων για το μέλλον της ευρωτουρκικής συμφωνίας για το **προσφυγικό**.

Προβληματισμοί του Βερολίνου

Μάλιστα, στη Γερμανία το συγκυβερνών Σοσιαλδημοκρατικό Κόμμα (το οποίο, άλλωστε, κατεξοχήν συγκεντρώνει την προτίμηση των Τουρκο-γερμανών ψηφοφόρων) άνοιξε διά της προέδρου του, Αντρέα Νάλες, και άλλων στελεχών τη συζήτηση για **απευθείας στήριξη** της τουρκικής οικονομίας. Η ιδέα αυτή χλευάστηκε από το κόμμα των Φιλελευθέρων και απορρίφθηκε από τον (ατλαντιστή) Γερμανό επίτροπο της Κομισιόν Γκίντερ Έτινγκερ. Η επίσημη γερμανική κυβερνητική γραμμή στέκεται στην ανυπαρξία ευρωπαϊκών εργαλείων για τη στήριξη κρατών - μη μελών της Ε.Ε. και υποδεικνύει την οδό **της προσφυγής στο ΔΝΤ** – έχοντας κατά νου και την πολιτική conditionality που θα πρέπει να συνοδεύει την όποια βοήθεια προς την "ατίθαση" Τουρκία. Πρόκειται, βέβαια, για μια σύσταση **αδιανόητη** για τον Ταγίπ Ερντογάν, ο οποίος εμπεδώθηκε στην εξουσία ακριβώς ως ο ηγέτης που έβγαλε τη χώρα του από το ΔΝΤ, αλλά και μυωπική από την άποψη των ευρωπαϊκών συμφερόντων, στον βαθμό που δίνει, εν μέσω πρωτοφανών διατλαντικών τριβών, την πρωτοβουλία των κινήσεων στον Βορειοαμερικανό κύριο μέτοχο του Ταμείου.

Φρενήρης κινητικότητα

Σεκάθε περίπτωση, δεν μπορεί να υποτιμηθεί η κινητικότητα που εικονογραφούν οι συνομιλίες Πούτιν-Μέρκελ το περασμένο Σάββατο, οι προγραμματισμένες επαφές της καγκελαρίου με τον Γάλλο πρόεδρο, οι συναντήσεις εργασίας που θα έχει ο Τούρκος υπουργός Οικονομικών, Μπεράτ Αλμπαϊράκ, με τον Γερμανό και τον Γάλλο ομόλογό του, η επικείμενη υποδοχή του Ερντογάν στο Βερολίνο για επίσημη επίσκεψη, καθώς και η **τετραμερής σύνοδος κορυφής** Γαλλίας, Γερμανίας, Ρωσίας και Τουρκίας που προτάθηκε από τον ισχυρό άνδρα της Άγκυρας και πιθανότατα θα πραγματοποιηθεί **εντός του Σεπτεμβρίου**, υπό το πρόσχημα της αντιμετώπισης της συριακής κρίσης.

Πρόκειται για μια πρωτοβουλία η σημασία της οποίας δεν εξαντλείται στο πολιτικό πεδίο, αλλά πιθανότατα αποβλέπει στη στήριξη της τουρκικής οικονομίας μέσω της εμπλοκής της στο έργο της ανοικοδόμησης της Συρίας, οι ανάγκες τις οποίες υπολογίζεται ότι **ξεπερνούν τα 400 δισ. ευρώ**. Η κατανομή πολιτικών, στρατιωτικών και οικονομικών ρόλων στη Συρία (με χαρακτηριστική αποσιώπηση της πιθανής συμβολής της Κίνας), στην οποία θα μπορούσε να οδηγηθεί η τετραμερής, αποτελεί ένα από τα μεγάλα διεθνή στοιχήματα των ημερών και ενδεχομένως την κυριότερη σανίδα σωτηρίας για τον Ταγίπ Ερντογάν.

Μια δύσκολη αντιστροφή ρόλων

Μοιάζει, έτσι, να επαναλαμβάνεται από την αντίστροφη η περσινή επιδείνωση των σχέσεων Τουρκίας-Ε.Ε., με αντίβαρο τη θέρμη που τότε εκδήλωνε η Άγκυρα προς τον νεοεκλεγέντα Τραμπ. Άλλωστε, μόλις τον περασμένο Ιούνιο το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο διαπίστωνε χωρίς περιστροφές ότι η Τουρκία **"απομακρύνεται από την Ε.Ε."**, ενώ η ευρωπαϊκή κοινή γνώμη αντιδρούσε αρνητικά στις προσπάθειες του Ερντογάν να παρέμβει, με όπλο τις τουρκικές μεταναστευτικές κοινότητες, σε εκλογικές διαδικασίες των "28".

Υπόαυτή την έννοια, η ανησυχία του Βερολίνου και του Παρισιού για τη στρατηγική του Τραμπ δεν επαρκεί για να επιφέρει θεαματική βελτίωση στις ευρωτουρκικές σχέσεις, πόσω μάλλον που σε απτά ζητήματα που ενδιαφέρουν τον Ερντογάν, όπως η επικαιροποίηση της Τελωνειακής Ένωσης και η κατάργηση της βίζας για τους Τούρκους πολίτες, απαιτείται **ομοφωνία** των "28". Μόνο μια θεαματική βελτίωση των επιδόσεων της Άγκυρας στον τομέα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων θα μετέστρεφε ίσως το ευρωπαϊκό ακροατήριο – όμως (παρά την ευελιξία που του επέτρεψε, λ.χ., τη στροφή 180 μοιρών στις σχέσεις με τη Ρωσία) ο Τούρκος πρόεδρος δείχνει επ' αυτού να κινείται **αταλάντευτα** προς την ακριβώς αντίθετη κατεύθυνση.

[Διαβάστε το άρθρο στο Capital.gr](#)